

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor : Reuniunea învățătorilor români dela școalele popor. conf. ori din protopopiatele arădane I—VII.	REDACTOR : PETRU VANCU învățător.	Manuscrisurile și corespondența se va trimite redact. în Magya- rád. iar abonamentele cassaru- lui I. Groșorean în Galsa-Világos
--	--	---

Comitetul de redacție : Iosif Moldovan, Iuliu Groșorean, Dimitrie Popoviciu, Nicolae Ștef, Ioan Crișan, și Iosif Stanca, învățători.

Abonament : pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

Cuprinsul Nr. 7: Metodul lui Gabel de *Iosif Stanca*. Metodul direct la învățarea limbii maghiare de *F. Cartea* funduară de *Ioan Rosa*. Monografia școlii române din Măderat (continuare) de *P. Vancu*. Cusururi literare de *Bujecanul*. Spicuiuri din Revista pedagogică de *P. V.* — Informațiuni. — Revista literară. — Posta Redacției.

Metodul lui Gabel.

— Studiu intic. —

Multe flori, însă puține
 Rod în lume o să poarte;
 Toate bat la poarta vieții
 Dar să scutur multe moarte.

Eminescu.

Dacă vom studia temeinic fazele metodului scriptologic, un fenomen ciudat ne izbește brusc în față, acela al *inconsecvenței* și anume: până când în timpurile cele mai vechi reforma acestui metod înainta foarte încet, până atunci în timpul mai nou înaintează cu pași grăbiți, durere, nu spre perfecționare, ci spre decădere.

Metodele mai însemnate ce s'au părăndat din secolul XVI. pe acest teren și cari se pot privi de adevărate *reforme*, sunt următoarele: *metodul literizării*, *metodul silabizării*, *metodul fonetic* și *metodul scriptologic*.

Dela aflarea unui metod, până la aflarea altuia, au trecut adesea secolii întregi; fiecărui secol — vorbind în calcul rotund — îi revine un metod. Și eră bine și firesc,

ca așa să se întâmple: eră timp destul, ca să se cristalizeze. Mergi încet și ajungi departe, eră maxima celor vechi, cari nu sufereau de mania reformelor continue. Când scris-cetitul pentru mulți, pentru popoare întregi, eră numai un mister, necondiționat, că îmbunătățirea acestui metod va fi dat mult de lucru capetelor cugetătoare, cu toate aceste, reforma înaintă foarte cu greu. Că oamenii vor fi fost mai mărginiți la minte atunci, încă nu putem admite, deoarece tocmai pe acele timpuri s'au plăsmuit operele clasice, cari poartă în sine germele nemuririi. Metodul scriptologic în timpul mai nou s'a îmbunătățit foarte mult, cu ajutorul căruia s'au înarmat masele cele largi ale popoarelor cu arma luminii, o singură împrejurare, care dovedește implicit superioritatea acestui metod. Și totuși, ca un fenomen ciudat, vedem că metoadele scris-cetitului răsar ca ciupercile. Dar fiindcă răsar așa de grabnic, au darul de a fi de aceeași durată. Precum ciupercile dispar îndată ce vin căldurile cele mari, tot așa și metoadele aceste, neavând în sine puterea de viață, precum vin așa dispar, unele după altele.

*

Acum sunt vr'o 7—8 ani de când s'a ivit metodel *fonomimic*, care e cel mai reușit dintre toate metoadele ivite în timpul din urmă. N'a trecut decât vr'o câțiva ani la mijloc și eată-ne ajunși la un nou metod, la metodel lui *Gabel* (acesta e inventatorul) poreclit și metodel »sunetelor vii«. Amândouă aceste metoade au venit însoțite de o reclamă neobicinuită în pedagogie peste tot, și neertată la noi, la români, în deosebi.

Dintre cele două metoade, așa să vede, că cel din urmă a captivat mai mult pe români (poate pentru că-i mai caraghios!) și fiindcă ni-a fost impus oficios în cadrele Reuniunii învățătoresci, să ne ocupăm de el, după ce l'am studiat, să ne fie permis să espunem dărerile ce ni-leam formulat despre acel metod.

Pe ce să bazează metodel sunetelor vii?

Metodel acesta pleacă dela intuiția ce se face cu nu-

mele școlarilor, de aici apoi și numirea incorectă: metoda sunetelor vii, anume: că pe școlarul Ilie îl botează pe scurt numai I, pe Octavian O, etc. Aceasta ar fi treapta I. al metodului.

Pe treapta II. se face împreunarea sunetelor, așa, că inv. punând mâna pe capul lui Octavian zice o, care leagă imediat după aceeași procedură pe i, formând astfel cuvântul oi, etc.

Pe treapta III. urmează scrierea. Aici din anumite pozițiuni corporale, adeseori de mascariciu, să sugerează forma literii. Din poziția lui Ilie, care stă țeapăn, ca un soldat, să scrie, mai bine zis să desemneze I. etc.

În fine pe treapta IV. se face exerciarea. E de însemnat, că la acest metod premerge cetitul-scrisului. Acesta e pe scurt metoda lui Gabel, dela care unii bărbați de școală le place să aștepte minuni.

Avantagiile ce le atribuesc partizanii metodului acestuia sunt următoarele:

- a) privesc metoda numai un joc distractiv;
- b) îl privesc de natural și ușor; și
- c) îl privesc de cel mai igienic metod.

*

În studiul de față ne vom încerca să dovedim tocmai contrarul și anume:

- a) că metoda sunetelor vii nu e joc, ci tortură;
- b) că nu e natural, ci e adevărată monstruoșitate; și
- c) că nu e nici igienic, ci mai mult caraghios.

1. Să zice, că metoda sunetelor vii e numai joc. Apoi dacă așa stă treaba cu jocul, atunci nu mai putem ști ce va fi lucru, munca serioasă. Să ne închipuim numai situația: pe bietul Ilie îl punem să steie țeapăn, ca un un felinar, și-l facem atent și pe două rânduri, să nu-și miște cumva vr'o mână, căci atunci am sfecilit-o, nu mai putem dobândi chipul și asămănarea lui I. tipărit și totuși ironia sortii, un pretins pedagog al veacului XX. să mai aibă pretenziunea, că l-a distras pe bietul copil, când l-am torturat formal cel puțin 10 minute. Căci pedagogia mo-

dernă pretinde, să esplici fiecare pas ce-l faci în școală ; în cazul de față trebuie să porcezi astfel : Ilie vino afară ! Puneți și pălăria în cap ! Acum stăi drept I. tocmai ca și un soldat (ca un felinar zicem noi). Învățătorul pleacă la tablă și privește de nou pe I., să prefacă ca și când nu l-ar cunoaște și ca și când n'ar ști ce are de gând să facă. Și acum începe să-l desemneze. Învățătorul atentifică încă odată pe I. Stăi drept, căci altcum nu te pot face ! Apoi face o linie verticală groasă și deasupra un punct și zice : Așa stă i băeți ? Așa răspund băeții. Ce am făcut așadar pe tablă ? I...i...i... răspund băeții. Din linia verticală învățătorul treptat scrie părțile lui i scris, zicând, i să mai poate face și așa i (scris). Acum desemnați și voi chipul lui pe tablilele voastre. Așa, că e plăcută distracție pentru bietul Ilie ?

În înțelesul adevărat al cuvântului, jocul nu poate fi decât sustragerea activității omenești cât se poate de sub mai multe senzuri. Când însă ne nizuim, ca să punem înadins în activitate toate senzurile, nici vorbă nu poate fi de joc. În cazul acesta, jocul s'ar putea asemăna cu somnul omului aceluia, care preocupat de vr'o idee fixă, ori tulburat de vr'o întâmplare nefericită a vieții, toată noaptea să învârtă în pat și dimineața să scoală mai frânt, decât când s'a culcat, și cu toate aceste să aibă pretensiunea, că e pe deplin restaurat.

Este deci evident, că metoda sunetelor vii nu este joc, ci adevărată *tortură*.

2. Să zice, că metoda sunetelor vii e cât să poate de natural. Să vedem :

Elevul Ilie e botezat I, elevul Octavian e botezat O. Pentru-ce ? Pentrucă așa-i place lui Gabel și sateliților săi. Dar unde-i motivarea psihologică ? Oricât ne-am căzni, Ilie rămâne tot Ilie și Octavian tot Octavian. I și O sunt semne grafice, fără viață, potrivite după legile tehnice ; Ilie și Octavian sunt ființe vii, constătătoare din carne și oase, între cari nu poate să fie nici o afinitate și nici o asemănare. Ca unele litere să fie asemănaute cu obiecte neînsușite, ce se potrivesc, mai înțălegem, deoarece aici

este oarecare afinitate, dar să fie asemănată cu ființe vii, ni-se pare mai mult decât absurd. În vederea acestui metod, trebuia, ca marele creator, să creeze pe om după chipul și asemănarea semnelor grafice, ori întors : bătrânul Gutenberg, trebuia să-și întocmească invențiunea sa după chipul și asemănarea omului, — ori una ori alta.

Iată deci, că metoda sunetelor vii nu numai că nu e natural, ci curat *monstruositate*.

3. Partizanii acestui metod afirmă, cu enfasă, că metoda sunetelor vii e totdeauna cel mai igienic.

Cel ce cunoaște firea neliniștită a copiilor și se va gândi la poziția ce trebuie să o ia elevul în fața acestui metod, va afla, cu regret, că acesta nu numai că nu e igienic, dar va afla, că nu e nici estetic și nu e nici decent. Poziția lui Ilie, ca a unui felinar, numai igienică nu poate fi. Numai igienică nu poate fi nici poziția lui Nicolae cu brațele întinse în jos și cu capul *icuit* între umeri, ca la un *slăbănog*. Nehigienică e și poziția lui Simeon, care *să pleacă pe spate ca un saltimbanc*. Apoi ridicolă e poziția bietului Tudor, cu o *bucată de lemn la grumaz*, care astfel ghemuit sârmanul, samănă cu o măimuță. Numai decentă nu ni-să pare poziția lui Mihai *aplecat cu o mână între picioare*, care, în aceasta stare, samănă mai mult cu ordul patrupedelor. În urmă numai edificatoare nu poate fi nici poziția lui Moș Petru *cu luleaua în gură*. Aici, așa să vede, că s'a uitat, că prin procedura aceasta să propagă direct fumatul și că instrucția are chemarea să *înălțe* și nu să *uzurpe* și *degradeze*.

Este deci clar, că și din punct de vedere igienic, metoda acesta cade sub toată critica.

Asupra altor pretinse avantagii, aflăm de prisos să ne mai oprim ; acele sunt sau atât de disparente, încât nu le mai putem lua în considerare, sau atât de ridicole, încât jignește orice bun simț.

Concluziune :

Istoria ne dovedește, că epocile de tranziție a fost totdeauna cele mai periculoase. A fost și sunt periculoase

mai ales atunci, când o reformă nu ține cont de tradițiile istorice, ci se nizuște să dărime tot, din temelie, sub cuvânt, că totul e putred, și se nizuște se zidească o lume nouă. Dar cultura umană e prea bătrână și vieța acestor reformatori prea scurtă, ca să-și poată vedea visul realizat cu ochii. Cei mai mulți dintre acești reformatori, cad, de regulă, înfrânți în luptă și în decepțiunea lor amară, și pot mângâia în clasicele versuri ale nemuritorului poet Eminescu din »Epigonii«:

„Ați luptat luptă deșartă, ați vânat țintă nebună“.

Astăzi, când aproape fiecare ziuă își are reformatorul său, când oamenii nu mai cunosc nimic ce e sfânt, să fim cu mare precauțiune, ca să nu fim trași pe sfoară. În alegerea meloadelor să urmărim firea conservativă a românului nostru, care nicicând nu e dornic de reforme. Căci să ne întrebăm: Ce s'ar alege de noi, dacă ne-am lua după toate reformele ce ni-să îmbie, ca orice marfă proastă de bâlcu? Așa-i, că întreaga noastră activitate ar trebui să se reducă la niște experimentări problematice? Timpul și situația noastră precară din zilele de astăzi cer fapte pozitive, cer roade, ce se bazează pe știința adevărată și nu pe speculațiuni. Simptoamele aceste, ce se ivesc ca o epidemie în învățământ, sunt necondiționat, semnele unei epoci de decadință.

Școala românească a fost ferită până acum de epidemia aceasta. Dar oamenii »mici de suflet, mari de patimi« vreau să profaneze și aceasta mică bisericuță a noastră, care a fost puterea și fala noastră în trecut și are să fie mângăerea noastră în viitor.

Orice acțiune însă naște reacție. Când să lățește orice epidemie, autoritățile publice așează la barierele localităților carantine. Apostoli ai neamului! Până sunteți în fruntea școlii românești, păziți să nu o infecteze miasmele otrăvitoare ale veacului! Școala românească sfântă și nepătată să o predăm urmașilor noștri!

Reforma din chestiune încă face parte integrantă din aceasta epidemie.

Iosif Stanca.

Metodul direct la învățarea l. maghiare.

În numărul 5 al revistei noastre, unul dintre partizanii metodului direct la înv. l. maghiare, voind a combate pe dl g.—n., care susține, că acest pomenit metod nu e ducător la scop, se silește — acel partizan — a dovedi, că acest metod, între ori ce împrejurări, dar mai ales între celea de azi, este cel mai acomodat și ducător la scop. Și e binevenită această silință a dlui partizan, căci astfel începe a se vedea tot mai mult, ce e de a se înțelege — mai bine zis ce înțeleg ei, partizanii — sub acest metod?

Un metod direct, dacă vrea să fie direct, trebuie să fie la tot cazul așa precum dl g— n l-a arătat. Așa, precum dl partizan îl arată, nu mai poate purta numele de »direct«. De departe se poate vedea, că acel fel de metod nu e altul, decât tot cel indirect; partizanii însă voesc a-i schimba unele părți, mai bine zis proprietăți, pe semne pentruca să se poată numi »direct«. Rezultatul final e, că metoda de până aci, zis indirect, adevăratul ducător la scop, rămâne ciungărit, prin ce înaintarea spre scop nu poate deveni altmintrelea decât numai greoaie.

Mulți dintre colegi vor fi înțeles metoda direct așa precum trebuie să se înțeleagă un metod »direct«, cum l-am înțeles și eu și precum l-a arătat și dl g.—n., și poate, unii în urma reclamului mare, vor și fi făcut experiență în sensul aceluia. Acum e timpul, cred eu, ca să se scape oricine de acest chinzaiu zădarnic.

Dar să trecem la obiect.

Zice dl partizan, că înainte de a trece noi la predarea l. maghiare în cl. I., trebuie să facem exercițiile necesare în l. maternă, și încă așa, că întrebările să fie puse, ca și când unguerește ai întreba. Dar îndată ce ai făcut acest lucru, metoda și-a pierdut dreptul la titlul de »direct«, căci ai luat într'ajutor limba maternă. N'o spuni aceasta;

vrei să tăgăduiești: pretinzi însă dela elev să înțeleagă, că ce e pe românește: cine e aceasta? tot aceea e pe ungu-rește: „ki ez?” N'ar fi nimic, și dacă ai făcut acest lucru; — ce va fi însă cu limba maternă? Căci tocmai aci, la exercițiile intuitive, pe lângă dedarea la o judecată sănă-toasă, elevul trebuie să-și însușiască și o limbă corectă. El face însă exerciții tocmai întors — cum trebuie adevă-că pe unguerie. Și nici măcar atâta bine nu vrei să-i faci, ca să-i spuni, că pe unguerie așa vine vorbirea, și că pentru aceea vorbești cu el de-a întoarșele. Și nu vrei să i-o spuni aceasta, pentruca — metoda să aibă drept la titlul de »direct«.

Dar hai s'o facem și aceasta. Să închidem adevă ochii și se schimonosim limba maternă, zădărniciind orice rezultat, ce e de a se ajunge pe terenul acestui învăță-mânt, numai pentruca să ajungem la vr'un rezultat în limba maghiară, pentrucă mușea e la ureche, și — mai întâi e existența și viața noastră...

N'ai ajuns nici așa însă la vr'un rezultat deosebit. Din contră, la mai bun rezultat ajungeai, dacă nu făceai acest sacrificiu, a cărui pierdere cu nimic nu poate fi supli-nită. Pentrucă înzădar pretinzi dela elev să știe, fără ca să-i spuni, că ce e bunăoară pe românește „cum e creta?” tot aceea e pe unguerește »milyen a kréta?» Aci îmi vine în minte pățania mea din acest an școlar. Eram la clasa II și făceam exerciții cu întrebările: »mi ez?«, »milyen a...?» și »miböl van készitve a...?« Anul școlar era înaintat și școlarii răspundeau pe întrecute, și preciz despre toate obiectele din școală și afară de școală, în cadrul întrebărilor de mai sus. Din întâmplare întreb pe unul ce însemnează pe românește răspunsul ce-l dă el: »az asztal széles?» Băiatul meu însă nu știe răspunde. Întreb pe altul; acela îmi răspunde că »masa e de lemn«. Întreb pe al treilea; acela iarăș îmi dă alt răspuns. Întreb pe al patrulea etc., și mult a trebuit să mă chinuesc, până ce după atâtea răspunsuri rele, mi-a putut da unul ade-văratul răspuns. Atunci controlez răspunsurile și dela cele-

lalte două întrebări, unde asemenea rezultatul a fost nesatisfăcător. Notez, că la timpul său, fiecare dintre aceste trei întrebări a fost predată după toată regula, fiecare cuvânt de pe românește a fost arătat pe ungurește și în urma acestei explicații a fost construită întrebarea, încât și cei mai slabi elevi au fost încurați pe deplin cu înțelesul întrebării. Ei, și totuș, dacă controlul nu s'a făcut la timp, ca adecă să mă conving, că ei nu au uitat înțelesul întrebării și răspunsului, iată la ce rezultat am ajuns!

Așa cu aceste trei întrebări, și sunt numai trei, predate la timpul său cum să cade și și explicate: ce se va alege însă oare de rezultatul metodei direct atunci, când vor fi toate întrebările, și când, tocmai în urma aceluiași metod, chiar controlul de mai sus este interzis încă dela predare?

La nici un caz deci nu poate fi vorba de judecată atunci, când elevul, în urma acestui metod, răspunde fluent și precis, perfect, la toate întrebările. Ei răspund, nu cunoscând legătura dintre înțelesul întrebării și al răspunsului, ci numai în urma dedării, când adecă urechea îi dictă, că la așa întrebare, așa răspuns. Să înțelege, că gresurile nu pot fi evitate, încă de pe la început; și aceste gresuri vor fi cu atât mai dese, cu cât vom înainta mai mult în materie.

Reazumez deci: Rezultatul, ce partizanii l-au obținut în școala d-lor, nu poate fi de fond, ci numai de formă, și el nu e a se atribui metodei direct, ci numai exercițiului îndelungat. La tot cazul, rezultatul d-lor ar fi și mai mare, îndoit și întreit de mare și de fond, dacă pe lângă exercițiul îndelungat, ce-l fac, ar și da toate explicațiile recerute, spunând d. e., că „cum e?“ ungurește se zice „milyen?“, etc. — apoi chiar de ar și perde metoda d-lor dreptul de a se numi »direct«.

Cartea funduară.

Prelegere practică din „Constituție“ cu clasa VI. ¹⁾

Ținta. Fiilor! Azi vom învăța despre o carte în care se țin în samă averile nemișcătoare ale oamenilor și care se numește *carte funduară*. Despre ce vom învăța N.?... despre cartea funduară. Bine!

Analiza. De câte feluri am zis că sunt averile oamenilor M.?... 2 feluri. Cari sunt acelea P.?... averi mișcătoare și nemișcătoare. Spune-ne R. nește averi mișcătoare!... banii, vitele, mobilele, hainele, uneltele de economie ș. a. Spune-ne tu S. nește averi nemișcătoare!... casa, grădina, pământul ș. a. Aveți voi grădină T? — dar pământ? — dar casă? Dar vecini vostri au și ei pământ, casă și grădină U.?... Și ei au. Iertat e se întrați voi în casa, grădina sau pământul vecinului vostru și să-i furați poamele sau bucatele X.? Nu e iertat. Dar să-i furați legumele V.? Nici aceea nu e iertat. Pentru ce A? Pentrucă ne bat jandarmii și ne închid în temniță. Dar de unde știu ei, că averea aceea nu e a voastră, ci a vecinului G.?... li-va spune vecinul. D'apoi dacă ei nu-l vor crede nici pe vecinul, de unde vor putea afla, că acui e averea aceea N.? (Elevii nu vor ști, vor răspunde greșit). — Vedeti fiilor, voi aceasta n'o știți, deci ascultați!

Sinteza 1. Despre averile nemișcătoare ale cetățenilor statul — prin diregători anume așezați — ține o carte Cartea aceasta se numește *carte funduară* (telekkönyv) și numai atunci putem zice cu drept, că cutare avere este a noastră, dacă aceea avere, în cartea funduară este scrisă pe numele nostru. Pentru aceea cartea funduară este de mare însemnătate pentru oameni.

Aprofundarea 1. Despre averile cetățenilor ce ține statul? Cum se numește cartea aceea? Când putem dar zice cu drept, că o avere este a noastră? Este dar sau

¹⁾ După manualul „Constițuia patriei“ de Vasile Goldiș. — Răspunsurile date în ziceri complete și la înțeles se subînțeleg.

nu cartea funduară de ceva însemnătate pentru oameni? Bine! Ascultați mai departe!

Sinteza 2. În cartea funduară pentru fiecare moșie sunt trei (3) foi* și anume: 1. Foaia A., în care se arată: starea proprietății, locul unde se află, mărimea ei, cum se folosește (ca pășune, arător, grădină) ș. a. 2. Foaia B., în care se arată: cine e proprietarul, pe ce cale și-a câștigat dânsul aceasta proprietate, ce valoare are, cu cât a fost cumpărată ș. a. 3. Foaia C., care cuprinde toate îndatoririle ca: împrumuturile, drepturile ce s'ar scrie cuiva, de a folosi averea sau a trăi din ea, ca d. e. părinți, soție, frați, slăbănogi etc.

Aprofundarea 2. Câte foi are cartea funduară pentru fiecare moșie? Ce cuprinde foaia A? Dar foaia B? Dar foaia C? Bine! Grijiți numai!

Sinteza 3. Împrumuturile luate pe avere sunt scrise în cartea funduară în ordinea cum au fost înșinate spre întabulare și din moșie mai întâi se va plăti împrumutul, care este scris în locul prim și apoi celelalte pe rând întru cât se va ajunge. Dacă dăm deci cuiva împrumut pe vre-o moșie, să ne uităm mai întâi în cartea funduară, să vedem, că oare într'adevăr pe omul acela e scrisă averea și că oare nu sunt scrise pe avere mai de mult alte împrumuturi; apoi se facem, ca împrumutul se fie scris pe moșia aceluia în cartea funduară, căci atunci numai poate vinde moșia până ce nu ne plătește ce este al nostru. Tot așa, dacă cumpărăm dela cineva vre-o moșie, să băgăm bine de samă, ca nu cumva moșia să fie scrisă pe numele altuia și nu pe al aceluia dela care o cumpărăm; iar după cumpărare numai decât s'o facem, ca moșia se fie scrisă pe numele nostru, să ne întabulăm pe ea, căci numai ce e scris în cartea funduară pe numele nostru este de fapt averea noastră.

După cartea funduară a fiecărei moșii putem scoate copie sau estras pe care să cere timbru dela 2 cor. în sus după numărul coalelor ce cuprinde.

*) E de recomandat ale arată în copie, la tot cazul însă a și desemnă modele de atari foi în decursul prelegerii.

Aprofundarea 3. Cum sunt scrise împrumuturile în cartea funduară? Și cum se plătesc? Când dăm cuiva împrumut, la ce trebuie să băgăm de sama? Dar când voim se cumpărăm cutare moșie, ce avem să facem? Când zicem, că o moșie e întabulată pe numele nostru? Ce putem căpăta la dorință după ori care carte funduară? Ce să cere, să punem pe copie sau estras?

Reazumarea generală a sintezei 1—3, se face pe baza întrebărilor folosite la aprofundarea fiecărei părți din sinteză.

Asociația. Putem dar vinde o moșie, dacă nu e întabulată pe noi P.?... nu putem. Dar când avem de vândut cai, boi, vaci sau alte vite le putem vinde fără nici un drept M.?... nu le putem vinde numai așa, ci să cere, să fie și acelea scrisă pe numele nostru. Cu ce putem adevăra, că o moșie e a noastră R.?... cu cartea funduară. Dar că atari vite sunt ale noastre P.?... cu pașaportul (pășușul) de vite. Care a văzut pașaport? Ce asemănare, e între pașaport și cartea funduară N.?... aceea asemănare că cu amândouă adevăram o proprietate. Prin ce se deosebesc una de alta G.? Prin aceea, că pașaportul să refere numai la vite, e mai simplu, și-l căpăta omul în mână, la antistia comunală; până când cartea funduară cuprinde averile nemîșcătoare, se poartă de stat, prin oficii și dirijători anumiți și e mai complicată. Așa e! Insemnați-vă deci:

Sistemizarea 1. Cartea funduară e o carte purtată de stat și în care se țin în samă averile nemîșcătoare ale cetățenilor.

2. Cartea funduară are 3 (trei) foi și anume: foaia A., în care se arată: locul și mărimea averii și cum se folosește; foaia B., în care se arată: cine e proprietarul, cum și-a căștigat averea, ce valoare are și cu cât a cumpărat-o și foaia C., care cuprinde toate sarcinile ce sunt legate de averea aceea.

3. Împrumuturile întabulate (pe foaia C) se plătesc în ordinea în care au fost întabulate.

4. Dacă dăm cuiva împrumut sau dacă voim să cumpărăm dela cineva vre-o moșie, trebuie să căutăm nu mai are întabulate și alte datorii? sau că a lui este averea și deci are drept să-o vândă sau însărcineze cu datorii?

5. Dacă averea am aflat-o în rând, putem da pe ea împrumut sau o putem cumpăra, dar trebuie să grăbim a-o întabula pe noi, pentrucă numai atunci putem zice că este de fapt a noastră.

6. După cartea funduară a fiecărei moșii putem scoate copie sau estras pe care trebuie să punem timbru dela 2 cor., în sus după mulțimea coalelor de hârtie ce cuprinde.

Aplicare. Ce este cartea funduară? Pentru ce ține statul aceasta carte? Pe care foaie putem afla starea proprietății? Dar numele proprietarului și valoarea proprietății? Unde putem afla sarcinile ce sunt întabulate pe proprietate? Ce vei face N.? înainte de a împrumută cuiva bani? Dar înainte de a plăti o avere cumpărată, ce vei face P.? Dacă vei afla, că averea e în ordine, ce vei face? (voi întabula-o pe numele meu). Ce înțelegem prin întabulare? Dacă voești să ai în mână starea fiecărei moșii, ce poți face S.?... putem scoate copie sau estras? Ce să cere să punem pe copie? Cât de mare trebuie să fie timbrul? etc. etc.

Bine fiilor! Acum mergeți la loc și desemnați și voi în caetele voastre modelele desemnate de mine a celor trei foi a cărții funduare.

Beiuș, în iunie 1909.

Ioan Roșu,
învățător.

Notă. Prelegerea se poate tractă în una, eventual în două lecțiuni, după împrejurări.

Istoria școlii române din Măderat.

(Schită monografică)

— Continuare. —

5. *George Gabor*, născut în Măderat, a studiat preparandia și teologia din Arad, a funcționat ca învățator dela 1832—1836 și dela 1839—1841, când s'a sfințit de capelan tot în Măderat, la a. 1852.

6. *Demetriu Ioanoviciu*, născut în Șiria, a funcționat dela a. 1836 până la 1839, când apoi s'a dus din comună.

7. *George Deacu*, născut în Măderat, la 1825, a absolvat cursul preparandial din Arad; la 1842, când apoi a fost aplicat în Măderat, ca suplinitor, până la a. 1844; după aceea a funcționat în Nădălbesti, Drauț și Covasini, până la 1853, iar de atunci până la 1862 în Măderat, dar ca definitiv, cum eră pe atunci. În acel an, având controverse cu preoții din comună, a fost delaturat din post, cu observarea, că în oricare stațiune poate fi învățator, numai în Măderat ba. Deatunci trăiește retras la moșia sa, purtând până în anii trecuți diferite oficii comunale. Deși a trecut etatea de 84 ani, bătrânul învățator, ne povestește multe lucruri interesante din trecutul școlii române și a învățătorilor, cari p'atunci erau adevărați martiri. Tot dela dânsul am luat cunoștință despre forma cum se propunea în școală pe la începutul veacului trecut.

8. *Teodor Bozian*, a funcționat dela 1844—1847, când s'a dus din comună împlininduși ciclul de 3 ani, căci învățătorii pe acelea timpuri aveau denumirea numai pe 3 ani eventual *un* an și numai dacă se purtau bine (!) căpătau stația pe mai departe, dacă nu, o luă altul, care mergea deadreptul de acasă la directorul crăesc.

9. *Mihailu Suciu*, născut în Măderat, a absolvat preparandia din Arad și a funcționat dela 1848—1853, când apoi a reposat. Sub acesta s'a făcut zidirea școlară, care cuprinde școala mixtă.

10. *George Oanea*, născut în Şiria, a absolvat preparandia din Arad şi a funcţionat dela 1862 până la 1870.

Pe acel timp, fostul comite suprem al Aradului, *George Popa*, a recrutat dintre clericii absoluţi şi învăţătorii harnici din comitat, pe funcţionarii comunali, făcând o mulţime de notari, dintre cari şi azi traesc câţiva în funcţie, iar alţii în penziune. Învăţătorul *Oanea* încă a fost numit notar, funcţionând până mai în anii trecuţi (1904) în comuna Crocna, iar de atunci trăeşte retras în penzie.

Despre d-sa se face amintire, că pe lângă ce a fost harnic, mai eră şi aspru, mai ales cu oamenii, cari nu-şi trimeteau copii la şcoală. Cea mai mare parte dintre fostii săi elevi, sunt şi azi ştiutori de carte.

11. *George Bărăbaş*, născut în Pancota, a absolvat preparandia din Arad şi a funcţionat în Măderat dela 1872 până la 31 Dec. 1880. În acel an a trecut la şcoala din Pauliş, unde a funcţionat mai mulţi ani, apoi la cea din Chitighaz (comitatul Békés), unde prinzându-l bătrâneţele în 1904, s'a retras în penziune la Lipova, iar în 1905 a reposat. Începând cu d-sa, se află date şcolare despre organizarea şcolaei.

După cum s'a amintit în alt loc, înmulţindu-se numărul obligaţilor, la anul 1877 s'a înfiinţat şcoala a II-a, cuprinzând clasele IV—VI, băeţi şi fete, sub conducerea lui.

12. *Ioan Morariu*, născut în Giula (comitatul Bichiş), şi-a făcut studiile gimnaziale şi bacalaureatul în Timişoara şi Beiuş, iar teologia a absolvat-o în Arad. Deschizându-se concurs pe parohia a 2-a, care a fost vacantă tocmai când s'a înfiinţat şcoala a 2-a, numitul a fost ales de preot cu condiţia, ca să fie şi învăţător la şcoala de nou înfiinţată, dar fără de salar anumit, având numai ca remuneraţiune câţiva stângini de lemne. La 1882 străformându-se şcoala superioară în şcoală de fete, numitul a rămas numai ca paroh, în care calitate funcţionează şi de prezent.

13. *Ioan Ştefanescu*, născut în Mişca (comitatul Arad), a absolvat preparandia în Arad şi a funcţioat ca învăţător

la școala inferioară, în anul 1881, dela 1 Ian. până la 1 Iuliu, dupăce apoi s'a dus să studieze teologia.

14. *Ioan Ioanescu*, născut în Șemlac (comitatul Arad), studiile și le-a făcut la gimnaziul și preparandia din Arad. A funcționat în Măderat dela 1 Oct. 1881—1882, la școala inferioară, iar dela 1882—1884 la școala de băeți.

La anul 1882 sistându-se școala superioară, s'a înființat școala de fete. Cea dintâi învățătoare a fost :

15. *Iulia Plașa*, născută în Ghioroc, a funcționat dela anul 1882—1884, când apoi s'a strămutat la școala de fete din Sămbăteni, unde funcționează și acum.

16. *Măria Dămian*, născută în Oravița (comitatul Caraș-Seveverin), a funcționat numai 3 luni, dela 1 Sept. până la 1 Dec. 1884, când apoi s'a dus în alta comună, iar școala de fete a fost condusă provizor de cătră preotul I. Morariu și învățătorul :

17. *Petru Vancu*, născut în Cuvin la 1865. Studiile preparandiale și le-a făcut în preparandia gr. or. din Arad. Dela 1884 a funcționat la școala de băeți până la 1896, iar atunci deschizându-se a III-a școală, ia rămas conducerea claselor superioare, unde funcționează și în prezent. Activitatea-i pe terenul literar e puțin cunoscută, pentrucă n'a făcut reclam. Încă în 1886 a lucrat novela »*Ionită*«, tipărită în »*Biblioteca copiilor*« (Brașov), iar în 1887—1889 la »*O colecțiune de povesti*« și alta de »*Datini și credință*«, în legătură cu fie iertat Ioan Pop-Reteganul, cari lucrări ori că și astăzi se mai află printre scrierile reposatului folclorist, ori că s'au pierdut. În 1894 a scris studiul¹ »*Românii din Ungaria*«, publicat în 1896 în Buletinul societății geografice din București. În 1897 a edat cartea »*Vieritul sau cultivarea viței de vie*«, cea dintâiu carte specială în acest ram pe acest timp. În anul 1905 a edat »*Monografia comunei Măderat*«, iar dela 1897, în asociație cu colegii : I. Groșorean, I. Moldovan, N. Boscaiu și N. Ștef, a edat »*cărțile de cetire*« pentru școalele populare.

¹ Statistic geografic adnesat cu chartele comitatelor din Ungaria — locuite de români

18. *Maria Codrean* născ. Barbu, în Abrud (cot. Alba) la 1841, studiile și-lea făcut la școala superioară de fete în Cluj și preparandia în Arad, a funcționat ca învățătoare în diferite locuri, dela 1875, iar în Măderat la școala de fete din 1885 până în 1903, când s'a retras în penziune, în care stare a mai dus-o până la 1908, când a reposat.

Deschizându-se în 1896 (1 Ianuar) școala a III-a, băeți și fete de clasa I. și a II., s'a pus sub conducerea învățătorului al treilea :

19. *Pavel Siiartău*, născut în Sinitea, a absolvat preparandia gr. or. din Arad și a funcționat în Apateu, iar dela 1 Ianuar 1896 funcționează în Măderat, la școala mixtă, clasele I—II-a; tot de atunci înființând „*corul quartet*“ și conducându-l până în prezent.

20. După trecerea în penziune a învățătoarei M. C., neputându-se face alegere numai decât, a fost substituită provizor, pe anul școlar 1903—1904, dșoara *Hortenzia Bogdan* din Șiria, absolventă a preparandiei din Arad, iar de prezent profesoară la școala civilă de fete din Arad.

21. Făcându-se alegerea de învățătoare în anul 1904 a fost aleasă Emilia Bugariu, dar neavând cualificația recerută a fost întărită a doua competentă, care a întrunit voturi mai multe: *Sofia Bărăbaș*, (fica fostului învățător în Măderat) funcționând anii școlastici 19056—19078, când apoi s'a depărtat din comună.

22. În intervalul cât alegerea a fost în suspens, pe anul școlar 1904—5 a fost denumită provizor dșoara *Hersilia Cadariu* din Pecica, absolventă a preparandiei din Arad. După ce s'a depărtat învățătoarea S. B., de nou a fost denumită provizor pe anul 1908—9, iar în 7 (20) Iunie a fost aleasă definitiv.

În cât privește forma de predare ori metoda de propunere, apoi eră acela, care se folosea în toate școalele: „*buchizarea*“. Prin uzuarea îndelungată a acestuia, învățământul a stagnat și atât truda învățătorului cât și silința elevilor n'au dus la nici un rezultat. Când auzim pe foștii învățători și elevi de pe acele timpuri, cum își frământau

creerii cu învățarea buchilor, apoi te prinde o groază despre truda cea mare ce a trebuit să-și dea cineva ca să știe carte destulă.

Când erau duși pruncii mai întâiu la școală, erau așezați în bănci ori pe laviță unde eră loc, apoi li-se spunea, să șadă frumos și să se uite la tabla de pe părete, pe care erau tipărite vestitele semne și cari erau arătate cu o nuiaună de cătră un băiat mai mare. Aceasta tablă se mai numeă și »tosca« dela care apoi se trecea la »bucoavnă« după aceia la »ceaslov« și »psaltire«.

Până se ocupă învățătorul cu școlarii dela bucoavnă și ceaslov, un școlar mai mare — un fel de »ductor« — arătă și spuneă »buchile« până le învățau elevii de-a rostul. Acestea erau: az=*a*, buki=*b*, vedi=*v*, glagoli=*g*, dobre=*d*, iest=*e*, jivete=*j*, zialo=*z* (si), zemle=*z*, ije=*ī*, i=*ī*, kako=*c*, lude=*l*, mislete=*m*, naș=*n*, on=*o*, pocoi=*p*, rita=*r*, slovo=*s*, tverdi=*t*, uc=*ū*, u=*u*, fert=*f*, her=*h*, ot=*o*, ceri=*ce*, (ci), șa=*ș*, șta=*št* și așa mai departe până la ijița=*y* (ypsilon).

Dacă voia învățătorul să învețe pe elev cum să zicea cătră »carte«, atunci începea: caco=*c* az=*a* rița=*r*, caco-az-rița=*car* — tverd=*t* ied=*e*, tverd-ied=*te carte*. O conglomeratie de vorbe pocite, încât nu numai elevul simția greutatea, dar și învățătorul se obosea și-și perdea voia de cătră carte. De aici se esplică apoi și faptul, că cu toată voia de fer ce o aveau unii pe atunci, numai pe puțini i-au putut face, ca să știe ceva carte.

Pe acelea vremuri elevii erau împărțiți — după cum spune „moșul“ Deacu — în începători, la bucoavnă, la ceaslov și cei mari la psaltire. Diviziuni, din cari mai apoi au purces clasele de azi. — De împărțirea timpului, când și ce să propună, nu eră nici o vorbă, ci fiecare făcea după cum gândea, că e mai bine. Eră vorba, că barem ceva să arate, că știu școlarii pe când se țineau examenele, cari erau două, unul de iarnă și altul de vară.

(Va urma).

Cusururi literare.

Dacă admitem — și se și cuvine — că temelia de propășire a oricărui popor se pune în școală, în drept suntem a indica și a pune degetul pe acelea »bălării«, cari, deși ca produs al literaturii noastre, direct nu lovesc în școală, dar urmările lor nici pot fi confortabile pentru progresul general, ce ne privește.

Literații mai mari și mai mici, mai subtili și profunzi, nu vor lua în nume de rău, că un modest învățitor de condeiu vine și le atrage atenția asupra unor puncte sombre și bizare din literatura noastră.

Când cetești o bucată, considerată literară, negreșit și prin aceea trebuie, ca celitorul să-și edifice internul: procurându-i momente de plăcere, cultivare și elevație sufletească, scurt să-i nobilizeze sentimentele, inima și sufletul, iar nu să producă repugnanță și disgust, cum adesea se întâmplă.

N'am intențiunea, ca să fac recriminări nimănui, ci voesc numai în puține cuvinte a semna — la unele conture, ale căror pervaz mărimdu-și dimensiunea, vom avea de a face cu o lectură, — ce nu va educa și cultivă, ci mai vartos va demoraliză și inomis va demoraliză, căci esența, fondul ei, va fi obscenitatea, pornografia, opusă mediului social sănătos și moralei publice.

Eu încă nu sunt omul »frazologiei«, de aceea las aici, ca să urmeze câteva exemple (pasage) menite a produce lumină.

În o bucată literară am aflat: „*Lina păziă bine vacile și nu-i avea grija (stăpânul). Dar când văzū îngrozit (stăpânul), că Linei începe să-i crească pântecul . . . voi s'o alunge. Pih! să creadă oamenii, că poate el e dobitocul . . .*“

Dat fiind, că în o atare expresiune, puțin fină, are să se amuzeze și sexul frumos de toate nuanțele . . . ușor ajungem la efectul ce-l va exercia asupra moralului lor... Ca să se redea realitatea cât de fidel, se putea face o circumscriere mai delicată, mai fină și mai accesibilă, atât

sub raportul estetic cât și etic, căci tot acestea exigente întrunesc și alicismul limbei, care cucerește și aceasta se putea aștepta cu atât mai vărtos, cu cât autorul nuvelei e capabil a produce încă mult pentru înaintarea literaturii românești. Realismul exagerat încă nu e sănătos.

În altă nuvelă, publicată într'o foaie de seamă, dupăce autorul arată întâlnirea domnișorului . . . A. cu Saveta, — continuă :

...Și domnișorul a putut face orice cu dânsa... căci ea nu i-s'a mai împotrivit...

Dupăce mai la vale se constată, că »convenirea« lor s'a întâmplat noaptea, apare cât de colo dragostea păcătoasă a Savetei cu domnișorul...

Altcum citatul de mai sus și singur, fără a mai adăuga la acțiune partea a doua, lasă după sine o umbră, o nedumerire, carea numai onestă nu poate fi pentru amorul și caracterul lor. . . .

Atari crâmpcie de acțiuni idilice . . . cred, cu mult mai bine ar fi, ca autorii să le suprime, îmbrăcându-le în o haină mai convenabilă.

Mai am la dispoziție câteva mustre din acest repertor »sui generis«, sunt însă de credință, că vor fi de ajuns și atâtea, pentruca cei competenți și chemați, în primul loc, să vadă și să înțeleagă »inconvenientul«, ce ni se postează în față pe contra educației, iar între atari împrejurări, școala de geaba se va opinti, ca să scoată generația din nămol, căci încă e mai în viață maxima străbunilor: »Exempla trahunt«.

Cei, cari își aleg tractarea de subiecte erotice, fie în ori-ce fel de operă, ca model ar putea lua: »Stelele«¹ nuvelă de marele scriitor francez Alphonse Daudet, carele cu atât gust, artă și fineață a știut schița dragostea ideală și absolut candidă a păcurarului cu Ștefănuța, fata stăpânului său.

Aceasta este convingerea unuia mai mic, carele do-rește înaintarea neamului pe toată linia.

Bujecanul.

¹ „Luceafărul“ nr. 1 din anul 1909.

Spicuiți din revistele pedagogice.

Revista generală a învățământului, Nr. 1, anul V, continuă să se ocupe despre „*abecedarele românești din 1908*“. Dl autor G. B. Duică, în studiul său, care e urmare din Nr. 10 și se va continua în numerii viitori, ne spune, pe ce bază au să fie întoamite abecedarele, ca să fie în conformitate cu priceperea elevilor și mai ajungătoare la ținta, care o are instrucțiunea elementară în anii din tăiu ai școlii. După cum am putut deduce, studiul e un fel de polemie cu o conferință, a dlui prof. C. Radulescu-Motru, publicată în „*Pedagogia experimentală*“ din luna ianuarie a. tr. Neavând finea studiului și necunoscând concluziunile, cari le va face dl prof. G. B. Duică, nu putem să facem nici un reasumat, dar ne susținem dreptul, că într'unul din numerii viitori să facem reproduceri cu atât mai vârtos, că studiul promite să fie pe cât de instructiv pe atât de interesant.

În lucrările „*Psihologi moderni despre cuvintele normale*“ și în „*Lecțiuni asupra cuvintelor normale*“, dl pr. G. Bogdan-Duică, ne pune înainte lucruri foarte interesante. Arată părerile oamenilor de specialitate asupra diferitelor metode și în special asupra metodei cuvintelor normale (analitic). Ba chiar aduce înainte mai multe exemple dela pedagogii germanii actuali, cari sprijinesc din toată puterea metoda cuvintelor normale. Apoi reproduce chiar niște lecțiuni din revistele și abecedarele germane, prin cari arată forma de tratare.

În „*Abecedarele*“ de I. Cioranescu arată felul cum ar trebui compuse abecedarele, ca să fie înțelese de băeți cu mai mare ușurință, iar în „*Cuvintele normale*“ tot d-sa arată cuvintele mai ușoare și mai avantajoase folosite de d sa la instruirea micilor începători.

D-soara dr. Ecaterina Livovschi medic la spitalul Colțea, în „*Inspețiunile medicale școlare*“, arată rolul care-l au acestea în inspecțiuni și influința binefăcătoare asupra (învățământului) educațiunii. Cu deosebire vorbește despre morburile ochilor și măsurile de pază, cari s'au luat în țerile culte, pentruca acelea să fie delăturate dintre copii.

În „*Destrăbălarea copiilor*“, dna institutoare *Otilia Vlaicu*, aduce mai multe exemple de copii stricați și spune, că răul înrădăcinat numai așa se poate stărpi, dacă se vor înființa colonii și „*internate disciplinare*“, unde se vor trimite toți copii stricați, că acolo se fie disciplinați și supuși unui regim sever, care să-i păzească de ori ce și să nu-i lase fără ocupație. Tot așa, copii trecuți de 14 ani, mai ales dacă însușirile rele sunt înfădăcinate ori mai bine zis sunt creditate, atunci acei băeți să fie luați dela părinți și să fie duși la ferme economice, unde să li-se deo ocupație. Iar pentru supraveghere, băeților răi de ambe sexe, să se înființeze un „*conziliu de tutelă*“ — în fiecare oraș — compus din 6 membri: un doctor, un preot, un magistrat (jude), un institutor și 2 femei (din care una să fie învățătoare). Acest conziliu va purta evidența despre toți copii răi și va nota într'un registru toate greșelele. Trimițându-i apoi pe fiecare la locul său.

Prin aceste îndrumări crede d-sa, că cu totul alta față s'ar da societății românești...

Dl Enache Ionescu, vorbește despre „*Sistemul școlar din Muschein și Charlottenburg*“. Aici, la stăruința pedagogului dr. Sickingher, clasele școlare sunt organizate după capacitatea sufletească a elevilor. Sunt împărțiți în 3 clase: a) clase principale, pentru școlarii, cari în tot decursul timpului de școală progresa regulat; b) clase în cari școlarii, cari din pricini interne sau externe nu pot progresa regulat, să fie tratați într'un mod mai potrivit cu capacitatea lor sufletească, c) clase pentru școlarii cu totul sau aproape cu totul lipsiți de toate gradele...

Pedagogia experimentală, Nr. 2., anul II., continuă lucrări interesante și demne de cetit, între altele dl I. Ciocărlie vorbește despre „*Condițiunile psihologice ale cetirii*“ și „*Câteva reflexiuni asupra metodelor de predare*“, iar dl Colnic, în „*Note și Discuțiuni*“,

face o dare de samă critică asupra abecedarului oficial din 1908 și reproduceri din „Presa pedagogică și didactică“ (se înțelege străină).

Din cuprinsul acestor reviste am constatat un fapt. Domnii redactori nu se pot împăca, să nu zică altcum, unii cu ideile altora, ei se combat cu vehemență... Oare nu e desdul, că ne combat și batjocoresc străinii, ei și noi între olaltă, frații, să ne dușmănim pentru lucruri, cari se pot rezolva pacinic.

Revista asociației învățătorilor și învățătoarelor, Nr. 12., an. IX., are în frunte un articolu îndemnător sub titlu: „Zile de sărbătoare“ prin care dl G. Vladescu zice învățătorimei, ca toți să ia parte la congresul didactic, care se va ține în Iași, la 28—30 VI. Iar dl Petre Popescu, profesor de liceu, vorbește foarte obiectiv, cu multă pricepere și dragoste despre „Solidaritatea corpului didactic“. (Fiind de mare importanță lucrarea din chestie, într-unul din numărări viitori vom reveni asupra ei).

Vatra școlară, Nr. 5, a. II, are în frunte „Formarea caracterului în școală“, scrisă de dl dr. P. Șpan. D-sa ne spune, ce să facem cu băeții când intră mai întâiu în școală, cum să-i așezăm, cum să-i ordonăm, apoi în caz de nesupunere numai să-i pedepsim... Noi, cei mai bătrân, cari avem la activul școlai peste 20 aproape 30 de ani petrecuți cu atențiune și observări minuțioase și, cari am făcut toate ce ne spune dl Ș. — dar după ce băeții au eșit de sub mânil noastre s'au dovedit tot așa de răi, ca-și când n'ar fi cercetat școala de fel, — deși pe timpul cercetării au fost mulți dintre cei buni și ascultători — am dori, să vedem, îndrumări mai clare, cari și urmașilor nostri să-le aștearnă o cale mai limpede, mai ușoară de străbătut... P. V.)

INFORMAȚIUNI.

In memoria lui M. Eminescu. Acum se implinesc 20 de ani dela moartea celui mai profund cugetător bărbat al neamului românesc și a celui, care mai limpede a știut să spună bucuriile și suferințele neamului său de pretutindenea. Revistele noastre literare și ziarele au închinat omagii memoriei acelui bărbat, care în viață puțin a fost luat în socotință și numai târziu, după moarte, i-a fost recunoscute calitățile extraordinare. Alte neamuri i-ar fi dat onoarea cuvenită până ce era în viață, iar după moarte l-ar fi așezat cum se cuvine unui om de seama lui. — Noi însă tot târziu ne trezim. (!)

O învățătură adâncă. Valorosul literat, dl Al. Vlăhuță, sub titlu „O școală“, scrie în „Universul“, din care estragem următoarele: Un lucru foarte interesant și nespus de instructiv — care a trecut aproape nevădit în samă, — a fost felul cum au înțeles Japonezii, după ce-au isprăvit războiul, să-și răsplătească pe eroii lor. Au început, firește, cu soldații. Că jos a temelul, de acolo încep să clădească oamenii cumiți. Treptat, incet, s'au ridicat spre vârful piramidei, și iată c'au ajuns și la Nodgi, eroul dela *Port-Artur*, viteazul general, care a făcut cea mai de necrezut minune ostășască a timpurilor moderne — a cucerit cetatea cea strașnică de întărită și de apărată, în care se închisese toată puterea și mândria militară a împărăției rusești. Pentru un om extraordinar, trebuia o răsplată extraordinară. — Anglia, să-l fi avut, i-ar fi votat o penzie de nu știu câte mii de lire sterlingi, cum a făcut cu Lord-Roberts, învingătorul bieților Buri. — Japonezii au găsit pentru Nodgi al lor o cinste mult mai aleasă, l'au numit institutor.

Citiți bine: *institutor la o școală primară din Tokio.* Vă închipuiți pe omul acela glorios, cel mai mare om al Japoniei, care,

slavă Domnului, a dovedit, că are oameni mari, vi-l închipuiți intrând modest în clasă, însoțit de domnul director, care spune cu glas emoționat unor copilași de opt și de nouă ani: Școlari, de azi înainte, învățătorul vostru este Marele general Nodgi! Fiți cu luare aminte și faceți, ca nici odată să nu se poată zice, că n'ați fost vrednici de fericirea asta!

Vă închipuiți pe acel strașnic biruitor al morții, așezându-se pe catedră și vorbind cu o blândeală de sfânt micilor elevi despre faptele mari și despre oamenii mari din trecutul patriei lor, despre ce neam ales este acela, din care făc ei parte și despre ce datorii sfinte leagă pe în om viață... El vede în sufletele fragede, pe cari le îngrijește, și cari sunt ale lui de acum, înflorind Japonia de mâne. Sunt copiii lui aceia. Ce dar mai frumos i-se putea face? O țară, sămănată toată cu orez, e o bogăție, firește. Și se poate socoti bogăția asta. Dar o sută de suflete proaspete, sămănate cu gânduri proaspete, iată o bogăție, care nu se mai poate socoti, și din care veșnic vor izvorî altele mai mari. Bogăția aceasta i-s'a dat lui Nodgi. Nu-i o învățătură adâncă aci? Un general, și ce general, înaintat pentru marea lui vitejie la rangul de „învățător“!

O biblie întreagă, în acest simplu fapt (S. R. as. Inv.)

Incheierea anului școlar. Școalele românești din Arad, (seminarul și preparandia, precum și școala civilă de fete) s'au încheiat anul școlastic, după o muncă grea și obositoare. Grea, pentru că trebuie să te lupți, ca cu armele științei să stai în fața unui chaos care ți-se va începe, după ce părăsești pragul școlii; și obositor, pentru că-ți frământă creerii nu numai cu acordurile inimii și a limbei tale, ci și cu alte greutateți... Ne mângâie speranța, că de aici cresc fii bisericii și a nației. Oare toți vor rămânea credincioși până la fine? Dar școala de fete? Cu asta nu ne putem împăca...! Parcă e prea proastă l. r. pentru salon, mai bine la alte școli cu cultură modernă? Cel puțin aceasta o dovedesc multe familii r. fruntașe din Arad. Anuarele dela școlile străine ne informează destul de precis — spunându-ne nume — cari nu se adapă cu dulcea vorbă strămoșească... Oamenii rătăciți, fac vremile grele...!

Conferințe metodologice. Invățătorii din tractul protopopesc al Aradului, au ținut în Arad, sub pres. P. On. Domn Vasile Beleş, protopresbiter; cei din protopopiatul B.-Comloş, în Comloş, la 6 19 iunie; cei din protopopiatul Radna, în com. Radna, la 17 30 iunie; iar cei din Boroşineu, la 1 iulie n. În Boroşineu, — conf. metodice, în cari comisarii au arătat în general scăderile, cari le-au observat cu ocaziunea examenelor finale și au dat îndegetările de lipsă aceloră, cari au avut lipsă să se coregă în smintelele lor, poate din trecerea cu vederea, poate din nebăgare de samă.

Alegere de învățătoare. În 7 20 a. c., a fost aleasă de învățătoare în Măderat d-șoara Ersilia Cadar — provizoara de până aci. Prin hărnicia sa a făcut poporul din aceea comună ca să-o respecteze și drept resplată să-o aleagă de învățătoare cu aclamațiune.

Cununie. La 16 29 iulie s'a serbat cununia d-șoara Cornelia Moldovan (fiica pres. reun. Inv. din Arad, a dlui Iosif Moldovan) cu dl dr. Lazar Iacob, profesor seminarial. Actul cununii la săvârșit P. C. Sa părintele archimandrit: Augustin Hamzea, acompaniat de P. O. D. protopop Vasile Beleş și preotul Gavril Bodea. Veselie multă. Oaspeți și mai mulți. Telegramme și felicitări din toate părțile. Sămna al dragostii vădite. Naș a fost Magn. Sa Dl deputat dietal: Dr. Ștefan C. Pop, avocat în Arad cu grațioasa doamnă. Felicitări

Logodnă. D-șoara Ersilia Ștef, învățătoare în Cuvin, fiica dlui Nicolae Ștef, inv. în Arad, s'a logodit cu dl Radu Ursu din Arad.

Cazuri de moarte. Duminecă, la 7 20 iunie, a trecut la cele eterne dr. Aurel Murășanu, valorosul ziarist român și directorul celui mai vechiu ziar românesc „Gazeta Transilvaniei“. Eternă amintire!

— La 6 19 iunie a fost petrecut la mormânt dl *Porfiriu Popescu*, învățător pensionat în Covăsiņ, unde a servit neamul aproape 40 de ani. Au luat parte mulțime de învățători. Cuvântarea de adio a ținut-o dnii Alexiu Doboș, (fost elev) și Iuliu Groșorean. Odihnească în pace!

Un dascăl model. Ziarul școlar evanghelic din Sviteră povestește istorioara următoare: Comuna *Unterkuhn* ă răspins cu 100 contra 97 voturi urcarea lefei învățătorului dela 1000 la 1700. Un cetățean, care avea mulți copii, a fost cel mai înverșunat în contra ridicării plății. Mai târziu, întâlnindu-să el cu acest dascăl îmbătrânit în slujbă, și-a arătat teama, că din cauza aceasta îi va prigoni copii. La aceasta învățătorul i-a răspuns blând: Nu, nu dragă, eu o să mă răzbun altfel, o să mă sărguesc, ca să fac pe copii tăi, ca să fie mai cumiști decât tine,

Dela un examen: Un tată și o mamă (cam rea de gură și certăreață) la sfârșitul unui examen sau apropiat de domnul învățător, să-l întrebe, dacă e mulțumit ori nu cu progresul fetiței lor. Învățătorul a răspuns, că fetița e silitoare, însă *limba mamei* n'o prea învață. Tatăl cu o privire întunecată la soția sa, îi zice: „*Limba aceea nici să n'o învețe.*”

Sărbare. Din incidentul împlinirii a lor 20 de ani dela moartea marelui nostru poet *Mihail Eminescu*, sau aranjat sărbări foarte frumoase în toate părțile locuite de români. În Arad încă s'a aranjat o asemenea sărbare Marți sara, 29 iunie n. a. e. la carea a luat parte un public foarte numărös atât din oraș cât și din împrejurime. În trei conferințe bine întocmite de publicității: *G. Popp* și *C. Bucșan*, precum și de *V. Stanciu*, profesor pre-preparandial, s'a zugrăvit viața poetului din toate punctele de vedere. Doamna *Marilina Bocu* a recitat apoi cu mult simț „*Luceafărul*”, iar d-șoara *Ionescu* tot așa „*Doina*”, ambele poezii de nemuritorul poet. Tineretul a improvizat un cor, cântând: „*La mijloc de codru des*” și „*Somnoroase păsărele*”, iar la vioară s'a cântat pieza: „*Mai am un singur dor*”.

Așa trebuie cinstită memoria aleșilor neamului!

Revista literară.

Luceafărul. Nr. 13, a. VIII. Întreg numărul e consacrat lui Eminescu. Sumarul: *Titu Maiorescu* — Eminescu, *M. Eminescu* — Dintre sute de catarge, *I. M. Caragiale* — În Nirvana, *I. Borcia* — Floare albastră, *M. Cuntan* — Mihail Eminescu, *Al. Vlahuță* — Amintiri despre Eminescu, *Al. Ciura* — Geneza unei critici, *Veronica Micle* — Lui Eminescu, *Ecat. Petiș* — Cântecul

frunzelor, *M. Eminescu și I. L. Curajiale* — Fragment, *Em. Garlean* — I. Creangă și M. Eminescu, *E. Hodoș* — Frunze, flori și codru, *I. Slavici* — Eminescu-Omul, *I. Borcea* — Cuvânt ocazional în amintirea lui Eminescu. Cronică, Comemorarea lui Eminescu. Din viața lui Eminescu. Poporanismul lui Eminescu ect. Ilustrațiuni: M. Eminescu, Mama și sora lui Eminescu, carte dăruită lui I. Creangă, Ultima fotografie alui Eminescu, Mormântul lui Eminescu, Eminescu la 1884—5 și 1880—3 etc.

Junimea literară. Nr. 6, a. VI. Sumarul: Ioan Agârbicean — *V. Grecine*. Dorna — *Huțan*. Un ispisoc dela Grigore II Ghica — *Iancu I. Nestor*, Adunarea modelelor sf. Ion cel nou dela Zolkiew la Suceava — *Ioan Gramadă*, Bucurie — *V. Loichită*, Tuberculoasă și terapia ei dr. Sever Murășanu. — Istoria bisericeii românești de N. Iorga — *Iorgu G. Toma*. — Cronică.

Revista culturală. Nr. 13—14, a. II. Are următorul sumar: dr. *Cassiu Maniu* — Defectele sociale ale neamului. *M. Străjan* — Insemnătatea și puterea morală a caracterului, dr. *I. Tribunu* — Un strigăt de durere, *M. Străjan* — Despre visuri, vederea spiritelor și despre fenomenele înrudite cu acestea, dr. *Paturian* — Caracterul baccilului tuberculozei, *Gr. Deghe* — Chestie bisericească, *M. Străjan* — De prin reviste și jurnale. *D. Lemnaru* — Zece Maiu la Paltineni, dr. *D. Lungulescu*, Reșcoalele din 1907. — Lămuriri depline. Bibliografie. Informațiuni. Poșta administrației.

Poșta Redacției.

Dlor *I. St. în R.* și *I. R. în B.* Nefiind loc, celelalte s'au amănat pentru numărul viitor. *P. F. D.* Sosit târziu, dar va veni la rând în nr. viitor.

Dlui *I. R. în B.* Adevărat, că cele scrise de dasc. C. vor fi putut să te supere, după cum au supărat și pe alții comisari, despre cari s'a văzut, că se face aluzie. Ei, dar ce să faci? Oamenii suspționau, că numai rapoartele comisarilor au dat anză la toate necazurile și nu-și puteau închipui, că afară de acestea mai erau și rapoartele inspectorilor (protopresbiterilor) tractuali, cari apăseau cu mult mai greu decât a comisarilor. Acestea apoi au dat anză la... care nu era permis — ca și act oficios — să ajungă în publicitate. S'a făcut, și ce să faci acum. Sunt oameni, cari te lovesc, apoi o tulesc...